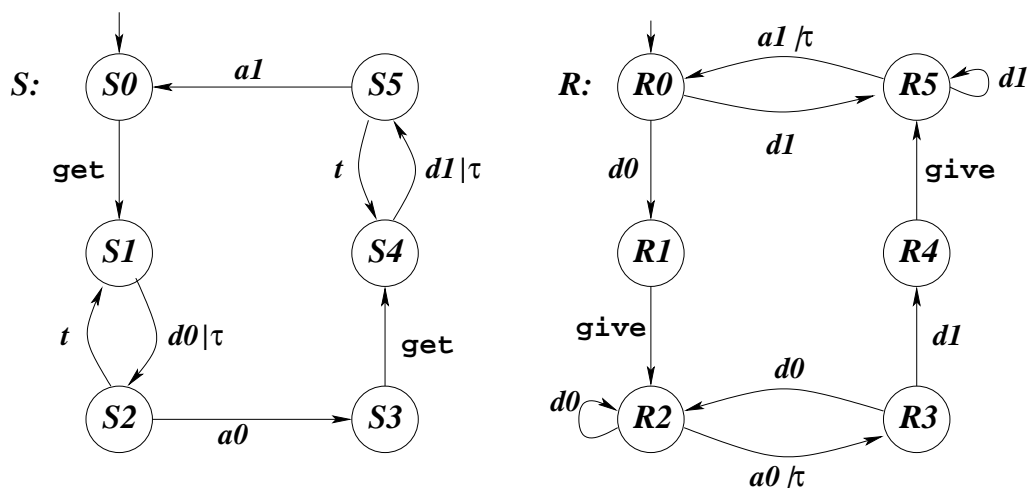

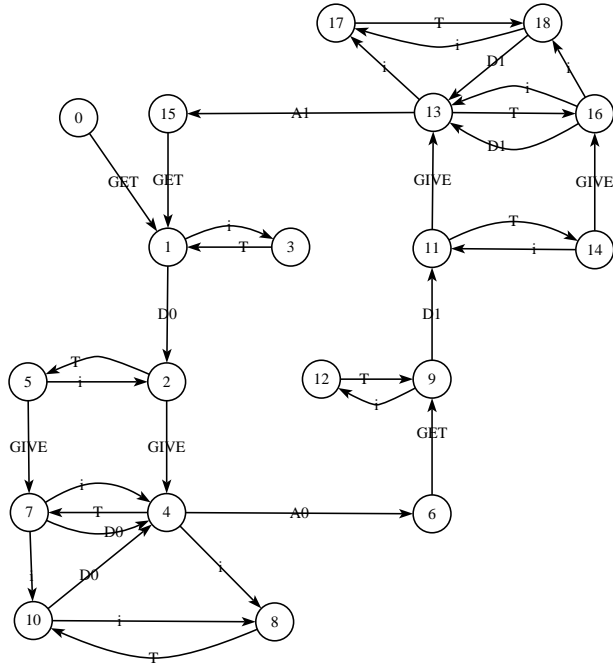
Spesifioinnin ja verifoinnin perusteet

Harjoitus 4, 8.2.2008

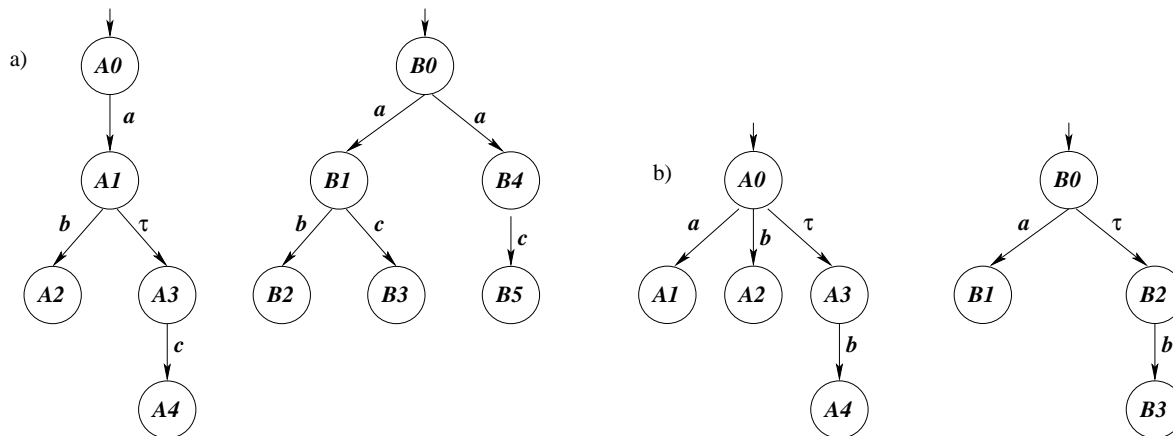
1. Muodosta AB-protokollan toimintaa kuvaava yhteistilaverkko $S[[d0, d1, a0, a1]]R$, kun S ja R ovat seuraavat siirtymäsystemit:

Siirtymäsysteemi on generoitu Aldebaranin avulla ja siinä on yksi ylimääräinen tila eli voi poistaa tilan 0 ja tehdä tilasta 15 alkutilan.

2. Tutki seuraavien siirtymäsystemiparien kohdalla, ovatko ne suoritusjälkiekvivalentit? Perustelee.

- (a) Merkitään A:lla prosessia, jonka alkutila on $A0$ ja B:llä prosessia, jonka alkutila on $B0$. Koska A:n kaikkien suoritusjälkien joukko $tr(A)$ on sama kuin B:n kaikkien suoritusjälkien joukko $tr(B) = \{a, ab, ac\}$ ovat prosessit A ja B suoritusjälkiekvivalentit.
- (b) Merkitään A:lla prosessia, jonka alkutila on $A0$ ja B:llä prosessia, jonka alkutila on $B0$. Koska A:n kaikkien suoritusjälkien joukko $tr(A)$ on sama kuin B:n kaikkien suoritusjälkien joukko $tr(B) = \{a, b\}$ ovat prosessit A ja B suoritusjälkiekvivalentit.
3. Tutki tehtävän 2 siirtymäsystemiparien kohdalla, ovatko ne heikosti bisimilaariset? Jos ovat, niin anna heikko bisimulaatiorelaatio ja perustelut. Jos siirtymäsystemit eivät ole heikosti bisimilaariset, perustelee miksi näin on.

- (a) Siirtymäsystemit eivät ole heikosti bisimilaarisia. Jos nimittäin nyt yritetään muodostaa heikko bisimulaatiorelaatio $\mathcal{S}$, niin parin $(A0, B0)$ täytyy kuulua relaatioon. Käytetään seuraavaksi määritelmän ehtoa 2: $A0 \xrightarrow{a} A1$. Ainoa tapa simuloida tätä B:n osalta on $B0 \xrightarrow{a} B1$. B0:sta on kyllä myös siirtymä tapahtumalla a tilaan $B4$, mutta tämä siirtymä ei tule kyseeseen, koska $B4$:stä on vain siirtymä tapahtumalla c kun taas sekä $A1$:stä että $B1$:stä on heikot siirtymät tapahtumalla b ja c . Täten parin $(A1, B1)$ täytyy kuulua myös relaatioon $\mathcal{S}$. Käytetään tämän jälkeen pariin $(A1, B1)$ määritelmän ehtoa 2: $A1 \xrightarrow{\varepsilon} A3$. Ainoa tapa simuloida tätä B:n osalta on, että B pysyy tilassa $B1$. (Huom! Aina on siis olemassa ε -siirtymä tilaan itseensä eli $B1 \xrightarrow{\varepsilon} B1$.) Täten parin $(A3, B1)$ täytyy kuulua myös relaatioon $\mathcal{S}$. Käytetään tämän jälkeen pariin $(A3, B1)$ määritelmän ehtoa 3: B siirtyy $B1$:stä b :llä $B2$:een eli $B1 \xrightarrow{b} B2$. Nytpä A ei voikaan simuloida tätä siirtymää, sillä $A3$:sta ei lähde

yhtään heikkoa b -siirtymää. Siis heikkoa bisimulaatiorelaatiota ei voi olla olemassa A :n ja B :n välillä, joten prosessit eivät ole heikosti bisimilaariset.

- (b) Siirtymäsystemit ovat heikosti bisimilaariset, sillä $\mathcal{S} = \{(A0, B0), (A1, B1), (A2, B3), (A3, B2), (A4, B3)\}$ on heikko bisimulaatio ja $(A0, B0) \in \mathcal{S}$.

Koska $(A_0, B_0) \in \mathcal{S}$, niin ehto 1 on voimassa.

Tarkistetaan seuraavaksi ehdot 2 ja 3 kullekin relaation $\mathcal{S}$ alkioille ja toiminoille $a \in (A \setminus \{\tau\}) \cup \{\varepsilon\}$

Jos

- i. $(A_0, B_0) \in \mathcal{S}$ ja

- $A_0 \xrightarrow{a} A_1$. Tällöin on olemassa B_1 , jolla $B_0 \xrightarrow{a} B_1$ ja $(A_1, B_1) \in \mathcal{S}$
- $B_0 \xrightarrow{a} B_1$. Tällöin on olemassa A_1 , jolla $A_0 \xrightarrow{a} A_1$ ja $(A_1, B_1) \in \mathcal{S}$
- $A_0 \xrightarrow{b} A_2$. Tällöin on olemassa B_3 , jolla $B_0 \xrightarrow{b} B_3$ ja $(A_2, B_3) \in \mathcal{S}$
- $A_0 \xrightarrow{b} A_4$. Tällöin on olemassa B_3 , jolla $B_0 \xrightarrow{b} B_3$ ja $(A_4, B_3) \in \mathcal{S}$
- $B_0 \xrightarrow{b} B_3$. Tällöin on olemassa A_2 , jolla $A_0 \xrightarrow{b} A_2$ ja $(A_2, B_3) \in \mathcal{S}$
- $A_0 \xrightarrow{\varepsilon} A_0$. Tällöin on olemassa B_0 , jolla $B_0 \xrightarrow{\varepsilon} B_0$ ja $(A_0, B_0) \in \mathcal{S}$
- $A_0 \xrightarrow{\varepsilon} A_3$. Tällöin on olemassa B_2 , jolla $B_0 \xrightarrow{\varepsilon} B_2$ ja $(A_3, B_2) \in \mathcal{S}$
- $B_0 \xrightarrow{\varepsilon} B_0$. Tällöin on olemassa A_0 , jolla $A_0 \xrightarrow{\varepsilon} A_0$ ja $(A_0, B_0) \in \mathcal{S}$
- $B_0 \xrightarrow{\varepsilon} B_2$. Tällöin on olemassa A_3 , jolla $A_0 \xrightarrow{\varepsilon} A_3$ ja $(A_3, B_2) \in \mathcal{S}$

- ii. $(A_1, B_1) \in \mathcal{S}$ ja

- $A_1 \xrightarrow{\varepsilon} A_1$. Tällöin on olemassa B_1 , jolla $B_1 \xrightarrow{\varepsilon} B_1$ ja $(A_1, B_1) \in \mathcal{S}$
- $B_1 \xrightarrow{\varepsilon} B_1$. Tällöin on olemassa A_1 , jolla $A_1 \xrightarrow{\varepsilon} A_1$ ja $(A_1, B_1) \in \mathcal{S}$

- iii. $(A_2, B_3) \in \mathcal{S}$ ja

- $A_2 \xrightarrow{\varepsilon} A_2$. Tällöin on olemassa B_3 , jolla $B_3 \xrightarrow{\varepsilon} B_3$ ja $(A_2, B_3) \in \mathcal{S}$
- $B_3 \xrightarrow{\varepsilon} B_3$. Tällöin on olemassa A_2 , jolla $A_2 \xrightarrow{\varepsilon} A_2$ ja $(A_2, B_3) \in \mathcal{S}$

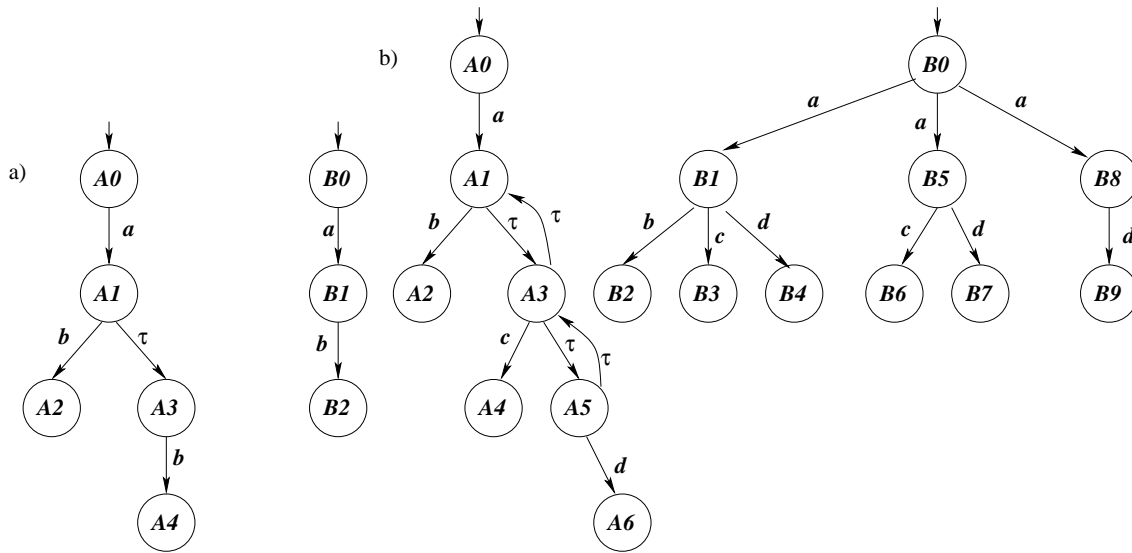
- iv. $(A_3, B_2) \in \mathcal{S}$ ja

- $A_3 \xrightarrow{b} A_4$. Tällöin on olemassa B_3 , jolla $B_2 \xrightarrow{b} B_3$ ja $(A_4, B_3) \in \mathcal{S}$
- $B_2 \xrightarrow{b} B_3$. Tällöin on olemassa A_4 , jolla $A_3 \xrightarrow{b} A_4$ ja $(A_4, B_3) \in \mathcal{S}$
- $A_3 \xrightarrow{\varepsilon} A_3$. Tällöin on olemassa B_2 , jolla $B_2 \xrightarrow{\varepsilon} B_2$ ja $(A_3, B_2) \in \mathcal{S}$
- $B_2 \xrightarrow{\varepsilon} B_2$. Tällöin on olemassa A_3 , jolla $A_3 \xrightarrow{\varepsilon} A_3$ ja $(A_3, B_2) \in \mathcal{S}$

- v. $(A_4, B_3) \in \mathcal{S}$ ja

- $A_4 \xrightarrow{\varepsilon} A_4$. Tällöin on olemassa B_3 , jolla $B_3 \xrightarrow{\varepsilon} B_3$ ja $(A_4, B_3) \in \mathcal{S}$
- $B_3 \xrightarrow{\varepsilon} B_3$. Tällöin on olemassa A_4 , jolla $A_4 \xrightarrow{\varepsilon} A_4$ ja $(A_4, B_3) \in \mathcal{S}$

4. Tutki seuraavien siirtymäsysteemiparien kohdalla, ovatko ne heikosti bisimilaariset? Jos ovat, niin anna heikko bisimulaatiorelaatio. Jos siirtymäsysteemit eivät ole heikosti bisimilaariset, perustele miksi näin on.

- (a) Siirtymäsysteemit ovat heikosti bisimilaariset, sillä $\mathcal{S} = \{(A0, B0), (A1, B1), (A2, B2), (A3, B1), (A4, B2)\}$ on heikko bisimulaatio ja $(A0, B0) \in \mathcal{S}$.
- (b) Siirtymäsysteemit eivät ole heikosti bisimilaarisia.

Jos nimittäin nyt yritetään muodostaa heikko bisimulaatiorelaatio $\mathcal{S}$, niin parin $(A0, B0)$ täytyy kuulua relaatioon. Käytetään seuraavaksi määritelmän ehtoa 3: $B0 \xrightarrow{a} B8$. On kolme tapa simuloida tätä A :n osalta: $A0 \xrightarrow{a} A1$, $A0 \xrightarrow{a} A3$, $A0 \xrightarrow{a} A5$. Täten jonkun pareista $(A1, B8)$, $(A3, B8)$ ja $(A5, B8)$ on kuuluttava myös relaatioon $\mathcal{S}$. Tutkitaan kaikki vaihtoehdot:

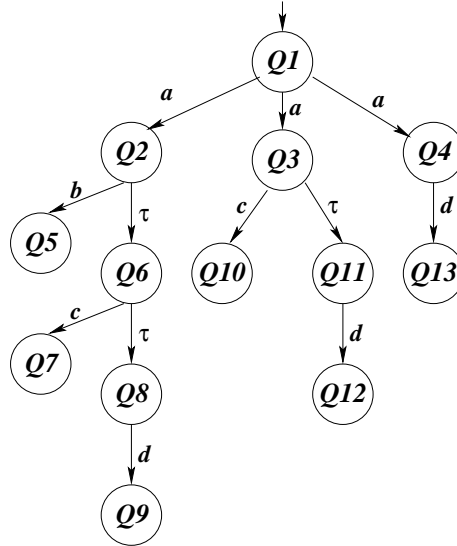
- i. $(A1, B8) \in \mathcal{S}$
Käytetään pariin $(A1, B8)$ määritelmän ehtoa 2: $A1 \xrightarrow{b} A2$. Nyt B ei voi simuloida tätä siirtymää, sillä $B8$:sta ei lähde yhtään heikkoa b -siirtymää. Täten $(A1, B8)$ ei voi kuulua relaatioon $\mathcal{S}$
- ii. $(A3, B8) \in \mathcal{S}$
Käytetään pariin $(A3, B8)$ määritelmän ehtoa 2: $A3 \xrightarrow{b} A2$. Nyt B ei voi simuloida tätä siirtymää, sillä $B8$:sta ei lähde yhtään heikkoa b -siirtymää. Täten $(A3, B8)$ ei voi kuulua relaatioon $\mathcal{S}$
- iii. $(A5, B8) \in \mathcal{S}$
Käytetään pariin $(A5, B8)$ määritelmän ehtoa 2: $A5 \xrightarrow{b} A2$. Nyt B ei voi simuloida tätä siirtymää, sillä $B8$:sta ei lähde yhtään heikkoa b -siirtymää. Täten $(A5, B8)$ ei voi kuulua relaatioon $\mathcal{S}$

Mikään kolmesta parista $(A1, B8)$, $(A3, B8)$ ja $(A5, B8)$ ei voinutkaan kuulua relaatioon $\mathcal{S}$. Täten heikkoa bisimulaatiorelaatiota ei voi olla olemassa A :n ja B :n välillä ja prosessit eivät ole heikosti bisimilaariset.

5. Monisteessa on esitetty algoritmi, joka laskee siirtymäsystemin ekvivalenssijoukot heikon bisimulaation suhteen.

Sovellettaessa algoritmia alla olevaan siirtymäsystemiin saadaan osituksiksi $\rho = \{\{Q1\}, \{Q2\}, \{Q3, Q6\}, \{Q4, Q8, Q11\}, \{Q5, Q7, Q9, Q10, Q12, Q13\}\}$.

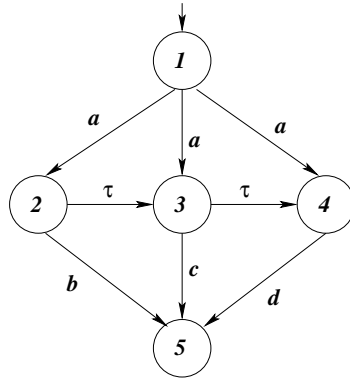
Piirrä minimaalinen siirtymäsystemi, joka on heikosti bisimilaarinen alkuperäisen siirtymäsystemin kanssa.

Miniprosessin tiloiksi tulevat osituksen ekvivalenssiluokat on nimetty kuvassa seuraavasti: $\{Q1\} = 1$, $\{Q2\} = 2$, $\{Q3, Q6\} = 3$, $\{Q4, Q8, Q11\} = 4$, $\{Q5, Q7, Q9, Q10, Q12, Q13\} = 5$.

Ekvivalenssiluokasta on siirtymä a :lla johonkin toiseen ekvivalenssiluokkaan, jos ensimmäiseksi mainitun luokan jostain tilasta on siirtymä a :lla toisen luokan johonkin tilaan alkuperäisessä siirtymäsystemissä.

Minimiprosessiksi saadaan:

6. Miten minimiprosessin muodostusalgoritmia voidaan käyttää vertailun: onko $P \approx_{wbis} Q$ suorittamiseen? Sovella menetelmää tehtävän 2 kohdan a) prosesseihin ja simuloi tilojen ekvivalenssiluokat laskevan algoritmin toimintaa.

Algoritmia voidaan käyttää myös kahden erillisen prosessin P ja Q ekvivalenssiver-tailuun. Nimittäin muodostetaan yksi prosessi ottamalla käyttöön uusi alkutila, josta vedetään τ -siirtymät P :n ja Q :n alkutiloihin. Sen jälkeen lasketaan, ovatko tässä prosessissa tilat P ja Q ekvivalentteja. Jos ovat, tietenkin myös vastaavat prosessit ovat ekvivalentteja ja päinvastoin.

Muodostetaan yksi prosessi ottamalla käyttöön alkutila 1 ja vedetään sieltä τ -siirtymät tiloihin $A0$ ja $B0$.

Alussa $\rho = \{\{1, A0, A1, A2, A3, A4, B0, B1, B2, B3, B4, B5\}\}$,
 $W = \{\{1, A0, A1, A2, A3, A4, B0, B1, B2, B3, B4, B5\}\}$. Sitten

$$\begin{aligned}
 B &= \{1, A0, A1, A2, A3, A4, B0, B1, B2, B3, B4, B5\} \\
 T_a^{-1}[B] &= \{1, A0, B0\} \\
 I_{a,B} &= \{\{1, A0, A1, A2, A3, A4, B0, B1, B2, B3, B4, B5\}\} \\
 I_{a,B}^{1,2} &= \{\{1, A0, B0\}, \{A1, A2, A3, A4, B1, B2, B3, B4, B5\}\} \\
 \rho &= \{\{1, A0, B0\}, \{A1, A2, A3, A4, B1, B2, B3, B4, B5\}\} \\
 W &= \{\{1, A0, B0\}, \{A1, A2, A3, A4, B1, B2, B3, B4, B5\}\}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 T_b^{-1}[B] &= \{A1, B1\} \\
 I_{b,B} &= \{\{A1, A2, A3, A4, B1, B2, B3, B4, B5\}\} \\
 I_{b,B}^{1,2} &= \{\{A1, B1\}, \{A2, A3, A4, B2, B3, B4, B5\}\} \\
 \rho &= \{\{1, A0, B0\}, \{A1, B1\}, \{A2, A3, A4, B2, B3, B4, B5\}\} \\
 W &= \textit{sama kuin } \rho
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_c^{-1}[B] &= \{A1, A3, B1, B4\} \\
I_{c,B} &= \{\{A2, A3, A4, B2, B3, B4, B5\}\} \\
I_{c,B}^{1,2} &= \{\{A3, B4\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\} \\
\rho &= \{\{1, A0, B0\}, \{A1, B1\}, \{A3, B4\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\} \\
W &= \textit{sama kuin } \rho
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_\varepsilon^{-1}[B] &= \{1, A0, A1, A2, A3, A4, B0, B1, B2, B3, B4, B5\} \\
I_{\varepsilon,B} &= \emptyset \\
I_{\varepsilon,B}^{1,2} &= \emptyset \\
\rho &= \textit{sama kuin aiemmin} \\
W &= \textit{sama kuin aiemmin}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
B &= \{A3, B4\} \\
W &= \{\{1, A0, B0\}, \{A1, B1\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_a^{-1}[B] &= \{1, A0, B0\} \\
I_{a,B} &= \emptyset, \textit{eli ei muutoksia}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_b^{-1}[B] &= \emptyset \\
I_{b,B} &= \emptyset, \textit{eli ei muutoksia}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_c^{-1}[B] &= \emptyset \\
I_{c,B} &= \emptyset, \textit{eli ei muutoksia}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_\varepsilon^{-1}[B] &= \{A1, A3, B4\} \\
I_{\varepsilon,B} &= \{\{A1, B1\}\} \\
I_{\varepsilon,B}^{1,2} &= \{\{A1\}, \{B1\}\} \\
\rho &= \{\{1, A0, B0\}, \{A1\}, \{B1\}, \{A3, B4\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\} \\
W &= \{\{1, A0, B0\}, \{A1\}, \{B1\}, \{A3, B4\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
B &= \{A1\} \\
W &= \{\{1, A0, B0\}, \{B1\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}
\end{aligned}$$

$$T_a^{-1}[B] = \{1, A0\}$$

$$\begin{aligned}
I_{a,B} &= \{\{1, A0, B0\}\} \\
I_{a,B}^{1,2} &= \{\{1, A0\}, \{B0\}\} \\
\rho &= \{\{1, A0\}, \{B0\}, \{A1\}, \{B1\}, \{A3, B4\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\} \\
W &= \{\{1, A0\}, \{B0\}, \{B1\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_b^{-1}[B] &= \emptyset \\
I_{b,B} &= \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_c^{-1}[B] &= \emptyset \\
I_{c,B} &= \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_\varepsilon^{-1}[B] &= \{A1\} \\
I_{\varepsilon,B} &= \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
B &= \{B0\} \\
W &= \{\{1, A0\}, \{B1\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_a^{-1}[B] &= \emptyset \\
I_{a,B} &= \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_b^{-1}[B] &= \emptyset \\
I_{b,B} &= \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_c^{-1}[B] &= \emptyset \\
I_{c,B} &= \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
T_\varepsilon^{-1}[B] &= \{1, A0\} \\
I_{\varepsilon,B} &= \{\{1\}, \{A0\}\} \\
\rho &= \{\{1\}, \{A0\}, \{B0\}, \{A1\}, \{B1\}, \{A3, B4\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\} \\
W &= \{\{1\}, \{A0\}, \{B1\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
B &= \{1\} \\
W &= \{\{A0\}, \{B1\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}
\end{aligned}$$

$$T_a^{-1}[B] = \emptyset$$

$$I_{a,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_b^{-1}[B] = \emptyset$$

$$I_{b,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_c^{-1}[B] = \emptyset$$

$$I_{c,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_\varepsilon^{-1}[B] = \{1\}$$

$$I_{\varepsilon,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$B = \{A0\}$$

$$W = \{\{B1\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}$$

$$T_a^{-1}[B] = \emptyset$$

$$I_{a,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_b^{-1}[B] = \emptyset$$

$$I_{b,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_c^{-1}[B] = \emptyset$$

$$I_{c,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_\varepsilon^{-1}[B] = \{1, A0\}$$

$$I_{\varepsilon,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$B = \{B1\}$$

$$W = \{\{A2, A4, B2, B3, B5\}\}$$

$$T_a^{-1}[B] = \{1, B0\}$$

$$I_{a,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_b^{-1}[B] = \emptyset$$

$$I_{b,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_c^{-1}[B] = \emptyset$$

$$I_{c,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_\varepsilon^{-1}[B] = \{B1\}$$

$$I_{\varepsilon,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$B = \{A2, A4, B2, B3, B5\}$$

$$W = \emptyset$$

$$T_a^{-1}[B] = \{1, B0\}$$

$$I_{a,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_b^{-1}[B] = \{A1, B1\}$$

$$I_{b,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_c^{-1}[B] = \{A1, A3, B1, B4\}$$

$$I_{c,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$T_\varepsilon^{-1}[B] = \{A2, A4, B2, B3, B5\}$$

$$I_{\varepsilon,B} = \emptyset, \text{ eli ei muutoksia}$$

$$\rho = \{\{1\}, \{A0\}, \{B0\}, \{A1\}, \{B1\}, \{A3, B4\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}$$

$$W = \emptyset$$

Ositukseksi jää siis $\rho = \{\{1\}, \{A0\}, \{B0\}, \{A1\}, \{B1\}, \{A3, B4\}, \{A2, A4, B2, B3, B5\}\}$. Koska $A0$ ja $B0$ eivät ole samassa ekvivalenssiluokassa, niin A (prosessi, jonka alkutila on $A0$) ja B (prosessi, jonka alkutila on $B0$) eivät ole heikosti bisimilaariset keskenään.